

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ СПОНУКАЛЬНОГО ДИСКУРСУ НА ПРИКЛАДІ НАВЧАЛЬНИХ ІНСТРУКЦІЙ

Т. А. ПАСТЕРНАК, кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: tanya.pasternak@gmail.com
orcid.org/0000-0003-0589-6881

Анотація. У статті розглянуто спонукальний дискурс як джерело для виявлення механізмів успішної комунікації між учасниками процесу навчання. Встановлено конститутивні характеристики інструкції як спонукального дискурсу. Проаналізовано зразки інструкцій до виконання вправ у ракурсі інференційно-прагматичної методики аналізу дискурсу.

Ключові слова: процес навчання, спонукальний дискурс, інструкція, інференційно-прагматична методика

Актуальність. Початок XXI століття ознаменований переходом до нової парадигми освіти, що, передусім, фокусується на навчанні протягом усього життя (lifelong learning). Велика кількість доступних ресурсів, в тому числі відео презентацій, лекцій, занять по Skype, авторських мультимедійних програм тощо, значно розширила можливості для навчання, змістивши, таким чином, роль вчителя з основного носія професійних знань і вмінь на консультанта-провідника у безмежному та хаотичному морі інформації, засобів та способів навчання. Саме педагогам належить ключова роль у навчанні вчитися, створенні нового ставлення до знань, що полягає у постійному самовдосконаленні не лише у професійній сфері, а й у загальнолюдському аспекті [13].

На етапі формування мотивації до навчання протягом життя викладачі-наставники стикаються з одним з найсерйозніших викликів: як сформулювати *правильні інструкції* для таких вибагливих та рафінованих учнів. М'яке, ненав'язливе спонукування чи, навпаки, жорстке, безапеляційне інструктування сприятиме ефективній мотивації в умовах сьогодення? Зважаючи на актуальність зазначеної проблеми, спонукальний дискурс стає предметом дослідження, перш за все, лінгвістів, оскільки представляє великий потенціал для виявлення механізмів успішної комунікації між учасниками процесу навчання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Спонукальний дискурс як цілісне комунікативне утворення розглядався ученими з різних дослідницьких позицій. С. Л. Голошук досліджував спонукування та спонукальний дискурс з точки зору когнітивно-комунікативної парадигми знань, визначивши спонукальний дискурс як стратегічне утворення, де внутрішні процеси мовленнєвої діяльності впливають на його реалізацію [2]. О. Б. Франко охарактеризував семантичні та прагматичні засоби спонукального діалогічного дискурсу на матеріалі німецькомовних художніх творів XX ст., встановивши лінгвальні та нелінгвальні чинники успішності спонукування [15].

О. С. Шутова вивчала комунікативно-прагматичні та жанрові особливості спонукування у повчальному дискурсі, виокремивши та охарактеризувавши прагматичні підтипи повчальних жанрів мовлення: інструктивні (наставляння,

напучення, інструкції), сугестивні (пораду, рекомендацію), прескриптивно-сугестивні (наказ) та моральні (повчання, мораль, нотацію) [18]. Т. А. Вецкур дослідила стратегії і тактики комунікантів у моралістичному, інструктивному та фатичному видах повчального дискурсу [1].

Серед дослідників дидактичного потенціалу інструкцій варто згадати В. Редько, котра проаналізувала інструкції, вміщені в підручниках, як засоби навчання продуктивних і рецептивних видів іншомовного спілкування.

Однак серед дослідників інструкцій як прагматичної реалізації спонукування спостерігається певна розбіжність у визначенні типу дискурсу, до якого вони відносять інструкції. Так, О. Мощанская та Г. Киндеркнехт [9] розглядають інструкції по експлуатації як жанр *директивного дискурсу*, що актуалізує у свідомості реципієнта певну фреймову конфігурацію. Типовою організацією директивного дискурсу є модель каузації поведінки адресата (реципієнта) шляхом насадження йому певних алгоритмів поведінки і базових смислових елементів (концептів) цільового застосування, способу дії, тощо.

Розглядаючи структурні та мовні особливості технічних, косметичних, медичних та кулінарних інструкцій, О. Кондрашкіна [6] ототожнює їх з *інструктивним дискурсом*, який, за визначенням Н. Формановської [14, 40-41], є «тематично та граматично цілісним утворенням, що задовольняє умови зв'язності послідовних речень-висловлень, в яких знаходять вирішення комунікативні цілі та інтенціональні замисли автора». На формування інструкцій, на думку О. Кондрашкіної, впливають прагматичні фактори, а мовні засоби слугують способом досягнення мети [6]. С. Канащук вважає інструкцію соціально-орієнтованим дискурсивним жанром, що виконує не лише прагматичні функції, а й впливає на емоційний стан адресата, мотивує до дії [5].

Досліджуючи типологію дискурсу, Н. Назмеєва виокремлює *методичний дискурс* і визначає його як такий, що передбачає двосторонню взаємодію викладача та студента через письмове чи усне завдання (у вузькому значенні). Центральним поняттям методичного дискурсу авторка визначає мікротекст – інструкцію, на якій зосереджені навчально-пізнавальні потреби студентів, цілі, задачі викладання, теоретичні дослідження в рамках комунікативної лінгвістики (у широкому значенні) [10].

Інші варіанти найменувань зазначеного дискурсу включають: *повчальний дискурс* з інструктивним підтипом (О. Шутова); *спонукальний* (С. Голощук; О. Франко); *повчально-інструктивний* (Т. Вецкур).

Мета наукової статті – узагальнити дослідницькі позиції щодо спонукального дискурсу; виявити конститутивні характеристики інструкції як спонукального дискурсу; проаналізувати зразки інструкцій до виконання вправ у ракурсі інференційно-прагматичної методики аналізу дискурсу.

Методи. У дослідженні застосовано інференційно-прагматичну методику дослідження розмовного дискурсу в ракурсі теорії релевантності.

Результати. Узагальнивши сучасні позиції щодо конститутивних характеристик інструкцій, ми відносимо останні до спонукального дискурсу, оскільки спонукування як лінгвопрагматична категорія [3] пов'язана із впливом одного мовця на іншого з метою здійснити певні (не)комунікативні дії, змінити переконання, (не)погодитися з мовцем, висловити ставлення, тощо. За своєю ілокутивною силою спонукальні висловлення поділяються на висловлення вимоги, наказу, заборони, настанови, попередження, заохочення, заклику, прохання тощо. Дослідники категорії спонукальності розрізняють три типи спонукування з погляду інтенсивності волевиявлення: категоричне, пом'якшене й

нейтральне [11]. До категоричного спонукання відносяться мовленнєві акти вимоги, наказу, заборони; до пом'якшеного – прохання; до нейтрального – пропозиції, заклику, поради, рекомендації. До категоричного спонукання вдаються мовці, наділені відповідними владними повноваженнями (директор, лікар, суддя); менш категоричні висловлення спонукання притаманні мовцям з нижчим соціальним та рольовим статусом, що мають намір м'яко «переконати» або «вмовити» співбесідника (вчитель, однокласник, тренер).

Враховуючи специфіку спонукального дискурсу, сферою застосування якого є в тому числі інструкції до виконання різних типів вправ, ми вважаємо, що такі інструкції належать до актів нейтрального спонукання, що зумовлено прагматичною доцільністю точного виконання інструкцій, ненав'язливим запрошенням та мінімально достатньою кількістю пресупозицій, необхідних адресатам для усвідомлення інструктивного змісту.

У цій статті будуть проаналізовані зразки спонукального дискурсу (навчальні інструкції) із застосуванням інференційно-прагматичної методики дослідження розмовного дискурсу, розробленою в ракурсі теорії релевантності [7;16;17]. Авторами зазначеної теорії є французькі дослідники Дейдра Вілсон та Дан Спербер [21], а основою теорії стали роботи Г. П. Грайса [19; 20], що фокусуються на універсалиях раціональної мовленнєвої поведінки, упорядкованої принципом кооперації, на вивченні імплікованого значення мовця і правилах його виведення / інференції слухачем [8, с. 215-216]. Згідно теорії релевантності, передача інформації забезпечується двома моделями – кодовою та інференційною. Через кодову модель мовець кодує своє повідомлення у вигляді сигналу, який розшифровується слухачем ідентичним, як у мовця, кодом. Через інференційну модель мовець передає певне значення у повідомленні через мовні та немовні засоби, яке виводиться слухачем шляхом логічних умовиводів (інференцій) на основі очевидності. Процес інференції автоматично створює певні очікування (пресупозиції), котрі допомагають або заважають вивести інтензоване значення повідомлення. В процесі інтерпретації слухач повинен вибрати з цих пресупозицій ті, які «задовольняють» когнітивний контекст, тобто у форматі яких висловлення мовця стає для слухача осмисленим.

Важливим методологічним аспектом для прагматичного аналізу в розрізі теорії релевантності є розмежування експлікатури та імплікатури. Експлікатура – це зміст, що передається у висловленні за допомогою мовного коду, і який є розвитком логічної форми, імплікатура – це те, що мається на увазі, прихований зміст.

Методика дослідження спонукального дискурсу на прикладі навчальних інструкцій передбачає такі етапи аналізу:

- визначення структурних особливостей інструкції (в тому числі на основі теорії мовних актів);
- виявлення експлікованих смислів;
- виявлення пресупозицій, можливих варіантів імплікованих смислів;
- визначення прагматичного ефекту інструкції.

Проілюструємо приклад аналізу інструкцій до вправ для вивчення англійської мови із застосуванням інференційно-прагматичної методики дослідження дискурсу.

Complete the extract below from a talk by a communication expert with the verbs from the box [4].

За типом мовленнєвого акту інструкція (1) до вправи на доповнення є прямим директивом у формі наказового способу, з ілюкативною силою пропозиції. Мовець

«пропонує» заповнити уривок (вказано його точне місцезнаходження) певними, обмеженими в кількості дієсловами (вказано їх місцезнаходження). Пресупозиціями, необхідними для вилучення зазначеної ілокуції, є (а) «у фрагменті тексту пропущені дієслова, наведені у рамці, і їх потрібно вставити на свої місця»; (б) «фрагмент тексту є промовою і належить експерту з комунікацій». Виведений з інструкції (б) інференційний смисл є суттєвим для більш точного виконання вправи, оскільки може бути прагматично доцільним для розуміння контексту вживання дієслів, запропонованих для заповнення лакун. Нейтральність спонукання, тобто імперсональність звертання до слухача, відсутність ввічливого маркера (please) дозволяє зекономити час на інтерпретацію інструкції і зосередитися лише на виконанні.

(1) *Check what the law in your country says about employment and equal opportunities. How do these affect disabled people? Write a brief report [4].*

Інструкція до вправи на навчання писемного зв'язного мовлення (2) містить декілька типів мовленнєвих актів: прямі директиви у формі наказового способу (*Check what the law in your country says...; Write a brief report.*) та квеситив з пом'якшеною силою директиву (*How do these affect disabled people?*). Експліковані смисли інструкції: мовець рекомендує знайти конкретну інформацію про закон, що стосується працевлаштування й рівні права у своїй країні, доповнити її питанням про людей з обмеженими можливостями та підготувати коротке письмове повідомлення. Кількість пресупозицій буде значно більшою: напр., (а) «у країні мовця є закон про працевлаштування й рівні права»; (б) «закон про працевлаштування й рівні права містить статтю про людей з обмеженими можливостями»; (в) «закон про працевлаштування й рівні права впливає на людей з обмеженими можливостями»; (г) «необхідна інформація для короткого письмового повідомлення міститься у законі про працевлаштування й рівні права». Закладена імплікатура передбачає доступність і зрозумілість такого роду інформації для інтерпретації лише студентами-юристами.

Висновки і перспективи. Виведені інференції слугують алгоритмом дій для виконання інструкції слухачем, а імплікатура прочитується «цільовою аудиторією». Таким чином, інструкції містять достатню кількість додаткової інформації, тому є прагматично виправданими й доцільними.

Спонування в інструкціях виражені переважно директивами та квеситивами з пом'якшеною силою директивів, що змушують мовця виконувати комунікативні/некомунікативні дії з максимальною точністю, а імпліковані смисли слугують вторинним джерелом інформації для виконання вправ.

Отже, методика дослідження спонукального дискурсу на основі інференційно-прагматичної моделі дозволяє виявити варіанти смислової інтерпретації інструкції, встановити її оптимальну інференцію, що узгоджується з імплікованим смислом і, таким чином, забезпечити прагматичний ефект інструкції. Останній полягає в оптимальній зрозумілості виконання інструкції.

Список використаних джерел

1. Вецкур, Т. А. Секвенційний характер інструктивного повчального дискурсу (на матеріалі англійської мови) [Текст] / Т. А. Вецкур // Нова філологія. – 2011. – № 44. – С. 23-28.
2. Голощук, С. Л. Когнітивно-комунікативні особливості спонукального дискурсу [Текст] / С. Л. Голощук // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. Політехніка». – Львів, 2007. – № 586. – С. 56-59.

3. Голощук С. Л. Лінгвопрагматичні особливості спонукального дискурсу в англomовній прозі (на матеріалі художніх творів другої половини ХХ ст.) [Текст]: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / С. Л. Голощук. – Львів, 2011. – 20 с.
4. Гуманова Ю. Л. Just English. Английский для юристов: Учебное пособие [Текст] / Ю.Л.Гуманова В.А.Королева М.Л.Свешникова Е.В.Тихомирова; Под ред. Т.Н.Шишкиной. – М.: Гуманитарное знание, ТЕИС, 1998. – 198 с.
5. Канащук, С. А. Инструктивный дискурс IT корпораций: социолингвистический аспект [Текст]: дис... канд. филол. наук. 10.02.01 / С. А. Канащук – Томск, 2012. – 227 с.
6. Кондрашкина, Е. Ю. Прагмалингвистическая характеристика инструкции на материале русского и сербского языков [Текст] / Е. Ю. Кондрашкина // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота, 2015. – Ч. I. – № 9 (51). – С. 85-91.
7. Кравченко, Н. К. Методика исследования разговорного дискурса в ракурсе теории релевантности (инференционно-прагматическая модель) [Текст] / Н. К. Кравченко, Т. А. Пастернак // Одеський лінгвістичний вісник. – Одеса, 2016. – Вип. 8. – С. 40-43.
8. Кравченко, Н. К. Дискурс и дискурс-анализ: краткая энциклопедия [Текст] / Н. К. Кравченко – Киев: «Интерсервис». – 2017. – 286 с.
9. Мощанская, Е. Ю. Инструкция по эксплуатации как жанр директивного дискурса: предпереводческий анализ [Текст] / Е. Ю. Мощанская, А. С. Киндеркнехт // Филологические науки. Вопросы теории и практики – Тамбов: Грамота, 2013. – Ч. I. – № 7 (25). – С. 134-137.
10. Назмеева, Н. А. Методичний дискурс як лінгвістичний феномен у сучасній дискурсивній парадигмі [Текст] / Н. А. Назмеева // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2011. Вип. 20. – С. 150-155.
11. Нарушевич-Васильєва, О. В. Засоби вираження функції прохання ФСП спонукальності (на матеріалі текстів художнього стилю) [Текст] / О. В. Нарушевич-Васильєва // Записки з українського мовознавства. – Одеса: Астропринт, 1999. – Вип. 8. – С. 86 – 94.
12. Носова, Л. Н. Коммуникативно-прагматический потенциал инструкции по применению лекарственных средств в фармацевтическом дискурсе [Текст]: автореф. дис... канд. филол. наук. 10.02.19 / Л. Н. Носова – Москва, 2013. – 24 с.
13. Пастернак, Т. А. Інтенсифікація процесу вивчення іноземних мов [Текст] / Т. А. Пастернак // зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 лютого 2016 р. – Київ: Міленіум, 2016. – С. 181-182.
14. Формановская, Н. И. Коммуникативно-прагматические аспекты единиц общения [Текст] / Н. И. Формановская. – Москва: Институт русского языка им. А.С. Пушкина, 1998. – 293 с.
15. Франко, О. Б. Семантичні та прагматичні параметри спонукального дискурсу (на матеріалі німецькомовних художніх творів ХХ ст.) [Текст]: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / О. Б. Франко. – Київ, 2007. – 19 с.
16. Харченко, С. В. Варіантність факультативних елементів семантико-синтаксичної структури речень [Текст] / С. В. Харченко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Філологічні науки». – К. : Міленіум, 2015. – Вип. 215, Ч.1. – С. 33–39.
17. Шинкарук, В.Д. Дискурсивне висловлювання як функціонально-мовленнєва одиниця [Текст]/ В.Д. Шинкарук // Збірник “Структура та семантика мовних одиниць у функціональному аспекті”. – Чернівці: ЧДУ, 1996. – С.180-192.

18. Шутова, О. О. Повчальний дискурс: комунікативно-прагматичні та жанрові особливості (на матеріалі українських, російських, англійських та французьких фольклорних дидактичних текстів) [Текст]: автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.15 / О. О. Шутова. – Донецьк, 2011. – 20 с.
19. Grice, H. P. Logic and conversation / H. P. Grice. // Syntax and semantics. – NY: Academic Press, 1975. – V. 3 – P. 41-58.
20. Grice, H. P. Studies in the way of words. / H. P. Grice. – Cambridge, Mass: Harvard University Press; 1989. – Essays 1-7, 14, 18; Retrospective Epilogue – 406 p.
21. Sperber, D. Relevance: Communication and Cognition. / D. Sperber, D. Wilson – 2nd ed. – Oxford: Cambridge MA, 1995. – 203 p.

References

1. Vetskur, T. A. (2011). Sekventsiynyi kharakter instruktivnogo povchalnogo diskursu (na materialii angliysyskoi movi) [Sequential character of instructive didactic discourse] Nova filologiya. № 44. 23-28.
2. Holoshchuk, S. L (2007). Kohnityvno-komunikatyvni osoblyvosti sponukalnoho diskursu [Cognitive communicative features of causative discourse] Visn. Nats. un-tu "Lviv. Politekhnik". № 586. Lviv, 56-59.
3. Holoshchuk, S. L. (2011). Linhvoprahmatychni osoblyvosti sponukalnoho diskursu v anhlomovniy prozi (na materialii khudozhnikh tvoriv druhoyi polovyny XX st.) [Pragmalinguistic features of causative discourse in English prose]: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.04. Lviv, 20.
4. Holoshchuk, S. L. (2011). Linhvoprahmatychni osoblyvosti sponukalnoho diskursu v anhlomovniy prozi (na materialii khudozhnikh tvoriv druhoyi polovyny XX st.) [Pragmalinguistic features of causative discourse in English prose]: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.04. Lviv, 20.
5. Kanashchuk, S. A. (2012). Instruktivnyi diskurs IT korporatsyi: sotsyolynhvystycheskyy aspekt [Instructive discourse of IT corporations: socio linguistic aspect]: dys... kand. filol. nauk. 10.02.01. Tomsk, 227.
6. Kondrashkina, E. Y. (2015). Prahmalynhvystycheskaya kharakterystyka instruktsyi na materiale russkoho y serbskoho yazykov [Pragmalinguistic characteristic of an instruction on the materials of Russian and Serbian languages] Filolohicheskiye nauki. Voprosy teorii y praktiki. Ch. I. № 9 (51). Tambov: Hramota, 85-91.
7. Kravchenko, N. K., Pasternak, T. A. (2016). Metodyka issledovaniya razhovornogo diskursa v rakurse teorii relevantnostiy (inferentsionno-prahmaticheskaya model) [Research methods of colloquial discourse in terms of relevance theory (inferential-pragmatic model)]. Odeskyi linhvistychnyy visnyk. Vyp. 8. Odesa, 40-43.
8. Kravchenko, N. K. (2017). Diskurs y diskurs-analiz: kratkaya entsyklopediya [Discourse and discourse analysis: brief encyclopedia] Kyev: Interservys, 286.
9. Moshchanskaya, E. Y. (2013). Instruktziya po ekspluatatsiyi kak zhanr dyrektyvnogo diskursa: predperevodcheskiy analiz [Service instructions as a genre of causative discourse: pre translation analysis]. Filolohycheskiye nauki. Voprosy teorii i praktiki. Ch. I. № 7 (25). Tambov: Hramota, 134-137.
10. Nazmeeva, N. A. (2011). Metodychnyi diskurs iak linhvistychnyi fenomen u suchasniy diskursyvniy paradyhmi [Methodological discourse as a linguistic phenomenon in modern discursive paradigm] Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozhka akademiya». Vyp. 20. 150-155.
11. Narushevych-Vasylyeva, O. V. (1999). Zasoby vyrazhennya funktsiyi prokhannya FSP sponukalnosti (na materialii tekstiv khudozhnoho stylyu) [Ways to

express request function of FSP causation (based on materials of literary style)] *Zapysky z ukrayinskoho movoznavstva*. Vyp. 8. Odesa: Astroprynt, 86 – 94.

12. Nosova, L. N. (2013). *Kommunykativno-prahmatycheskiy potentsial instruktсии po prymereniyu lekarstvennykh sredstv v farmatsevticheskom diskurse* [Pragma communicative potential of a summary of product characteristics in pharmaceutical discourse]: avtoref. dys... kand. filol. nauk. 10.02.19. Moskva, 24.

13. Pasternak, T. A. (2016). *Intensyfikatsiya protsesu vyvchennya inozemnykh mov* [Intensification of the process of learning foreign languages]. *Zb. materialiv II Mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 25-26 lyutoho. Kyiv: Milenium, 181-182.

14. Formanovskaya, N. Y. (1998). *Kommunykativno-prahmatycheskiye aspekty edinits obshcheniya* [Pragma communicative aspects of communication units] Moskva: Ynstytut russkoho yazyka ym. A.S. Pushkina, 293.

15. Franko, O. B. (2007). *Semantychni ta prahmatychni parametry sponukalnoho dyskursu (na materiali nimetskomovnykh khudozhnikh tvoriv XX st.)* [Semantic and pragmatic parameters of causative discourse (based on materials of German fiction of XX century)]: avtoref. dys... kand. filol. nauk: 10.02.04. Kyiv, 19.

16. Kharchenko, S. V. (2015). *Variantnist fakultatyvnykh elementiv semantyko-syntaksychnoi struktury rechen* [Variation of optional elements of semantic and syntactic structure of sentences]. *Scientific Herald of National university of life and environmental sciences of Ukraine. Series: Philological Sciences*, 215, 33-39

17. Shynkaruk, V.D. *Dyskursyvne vyslovliuvannia yak funktsionalno-movlennieva odynytsia* (1996). [Discursive statement as functionally-speech unit]. *Zbirnyk "Struktura ta semantyka movnykh odynyts u funktsionalnomu aspekti"* [Bulletin The structure and semantics of language units in the functional aspect]/ . – Chernivtsi: ChDU, 1996. – S.180-192.

18. Shutova, O. O. (2011). *Povchalnyi dyskurs: komunikativno-prahmatychni ta zhanrovi osoblyvosti (na materiali ukrayinskykh, rosiyskykh, anhliyskykh ta frantsuzkykh folklornykh dydaktychnykh tekstiv)* [Instructive discourse, pragmatic communicative and genre features (based on Ukrainian, Russian, English and French folk didactic texts)]: avtoref. dys... kand. filol. nauk : 10.02.15. Donetsk, 20.

19. Grice, H. P. (1975). *Logic and conversation. Syntax and semantics*. V. 3. NY: Academic Press, 41-58.

20. Grice, H. P. (1989). *Studies in the way of words. Essays 1-7, 14, 18; Retrospective Epilogue*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

21. Sperber, D., Wilson, D. (1995). *Relevance: Communication and Cognition*. 2nd ed. Oxford: Cambridge MA.

МЕТОДИКА ИССЛЕДОВАНИЯ ПОБУДИТЕЛЬНОГО ДИСКУРСА НА ПРИМЕРЕ УЧЕБНЫХ ИНСТРУКЦИЙ

Т.А. Пастернак

Аннотация. В статье рассматривается побудительный дискурс как источник для выявления механизмов успешной коммуникации между участниками процесса обучения. Определены конститутивные характеристики инструкции как побудительного дискурса. Проанализированы образцы инструкций к выполнению упражнений в ракурсе инференционно-прагматической методики анализа дискурса.

Ключевые слова: процесс обучения, побудительный дискурс, инструкция, инференционно-прагматическая методика

RESEARCH METHODS OF IMPERATIVE DISCOURSE ON EXAMPLES OF TEACHING INSTRUCTIONS

T. A. Pasternak

Abstract. *Introduction.* The article is devoted to imperative discourse as the source for discovering the mechanisms of successful communication among participants of learning process. The early XXI century is marked by the transition to a new learning paradigm that focuses on lifelong learning. Plenty of available resources such as video lessons, Skype lessons, original multimedia courses, etc. increased greatly the opportunities for learning, shifting the teacher's role from the main bearer of professional knowledge and skills to the advisor in the immense pool of learning methods and approaches. For that matter the teacher directs and motivates students for self education and lifelong learning.

On the motivation stage the teacher faces one of the most complicated challenges: how to articulate the right instructions for such demanding and sophisticated students. Lenient, nonintrusive encouragement or tough, dictatorial compulsion will lead to effective motivation nowadays? This dilemma is of current interest, so causative discourse is becoming the subject of research, first of all, for linguists.

The findings of recent research showed that causative discourse has a great potential for eliciting new effective mechanisms for successful communication among participants of learning process.

Purpose. The aim of the article is to summarize research positions concerning causative discourse; outline constitutive features of an instruction as causative discourse; analyze samples of instructions for doing exercises applying inferential pragmatic research methods.

Results. We refer instructions, as a language pragmatic category, to causative discourse as they are associated with the impact of one communicator to another with the aim to perform some (non)communicative actions, change viewpoint, (dis)agree with the opponent, express opinion, etc. Learning instructions belong to neutral imperative acts, that is caused by their pragmatic purpose: to follow instructions willingly, no intrusively, with sufficient amount of presuppositions enough for an addressee to realize and carry out them properly.

In this article we have analyzed some samples of instructive discourse (learning instructions) applying inferential pragmatic research methods, based on the Relevance theory by G. P. Grice and developed by D. Sperber and D. Wilson. The offered research method focuses on the universals of rational language behavior, regularized by Cooperative principle; on learning the Speaker's implicated meaning and the rules of its reference by the Hearer.

Conclusion. Research methods of causative discourse, based on inferential pragmatic research model, let identify some possible variants of semantic interpretations of an instruction, elicit its most suitable inference that correlates with implicated meaning and this way guarantee the pragmatic effect of an instruction.

Keywords: learning process, imperative discourse, an instruction, inferential pragmatic research methods